

# ”אם לא הייתי סופרת הייתי הסטוריונית”

נאוה מקמל-עתיר - סופרת, מחזאית, משוררת

נעמי לבנון-קשת

צילום: איציק רובין



להשתתף במופעים ספרותיים-תיאטראליים שכתבה, שבהם היא משתפת פעולה עם אמנים נוספים, אינספור מפגשים עם ילדים, ועוד ועוד פעילויות הממלאות את לוח השנה שלה.

בדרך, מתחנה לתחנה, היא קטפה כמה וכמה פרסים וציונים לשבח, אך אין ספק שהשיא היה קבלת 'ספר היהלום' מהתאחדות המול"ים בישראל על מכירת

עוד לפני שמוספיקים להתפעל מההספק הבלתי-נתפס של כתיבתה, ומוספר ספריה, מתפעמים מיופיה של נאוה מקמל-עתיר. אלוהים נתן לה בשפע ומכל דבר. מלבד כל היופי הזה היא הספיקה, ב-55 שנותיה, להוציא 19 ספרי ילדים, 3 ספרים למבוגרים, 8 מחזות,





למעלה מ-100,000 עותקים של ספרה 'אות מאבשלוס', שראה אור ב-2009. בעקבות הוצאת הספר הזה, אגב, היא נבחרה לאחת מ-50 הנשים המשפיעות בישראל, מטעם 'ליידי גלובס'.

## "כתיבה - זה מה שאני"

נאוה עתיר נולדה וגדלה ברמת גן אותה לא עזבה מעולם, וכיום מתגוררת בקומה ה-15 של מגדל מגורים בשכונת מרום נוה. עד היום היא מקפידה להעיר שאת שמה יש להגות במלרע - כפי שהקפירו על כך הוריה איוה וראובן עתיר, שניהם בני רמת גן. "הם היו רייכמן ועיברתו לעתיר" - היא מסבירה. הסבא-רבא שלה היה ממקימי העיר. אמה, דמות מוכרת ברמת גן שכן ניהלה במשך 20 שנה את בית הספר 'הלל'. "ויש לי גם סבתא מאומצת השוהה כיום בדיוור מוגן בפתח תקוה ואני

ללמוד תיאטרון ואני גם עושה תיאטרון אבל המהות שלי היא קודם כל הכתיבה. משחק - אני אוהבת, אבל כתיבה - זה מה שאני".

## מתחנה לתחנה

"אני זוכרת את עצמי בכיתה א' בשבוע בו התקיים 'שבוע הספר' המסורתי ואני התלבשתי יפה. רק אז גיליתי שהמשררת האהובה עלי הלכה לעולמה כמה חודשים קודם לכן" - מספרת נאוה ומוסיפה: "עד הסגר של ימי הקורונה הופעתי הרבה מאד, ומקווה לשוב לזה במהרה כי אני נהנית מכל מופע-מיפגש כזה עם קהל הקוראים שלי. ישנו המופע לילדים 'קיסר השכונה', עם נבו קמחי, על פי ספרי שגם נלמד בבתי הספר, ויש כמובן 'מפגשי סופרת' לכיתות א' עד י"ב שהם מבוקשים מאד". במקביל היא מופיעה למבוגרים,



דווקא רציתי ללמוד תיאטרון ואני גם עושה תיאטרון אבל המהות שלי היא הכתיבה. משחק - אני אוהבת, אבל כתיבה - זה מה שאני"

(31), אב לתינוק, יותם בן 4 חודשים. אשתו מאיה היא מאותה שכבה בבית הספר התיכון 'בליך'! הבת, אופק (25) ובן זוגה ערן, המתגוררים כיום במעונות הסטודנטים באוניברסיטת תל אביב, הם בני אותה שכבה ב'בליך'! הבת הצעירה סתו היא חיילת, מפיקה בלהקות צבאיות. עתידה להשתחרר באוקטובר ולדעת אמה תמשיך כנראה בתחום התיאטרון. "היא כמוני לכן זה הגיוני שתמשיך כך" - אומרת נאוה - "החבר שלה, יניב, נגן בלהקת הנח"ל, הוא...חיפה! זה בן הזוג היחידי שאינו מ'בליך' במשפחה שלנו".

## ילדים קוראים ועוד איך!

לפני שפרצה לתודעת הציבור, ילדים ובהמשך מבוגרים, היא עבדה במשך 8 שנים, כמורה בכיתות הגבוהות, בתיכון... 'בליך' כמובן! 'לימדתי וריכזתי את לימודי הספרות, הכנתי לבחינות הבגרות וגם בדקתי בחינות בגרות למרות שמעולם לא למדתי הוראה" - מספרת נאוה - "עובתי את ההוראה וחזרתי לכתוב כי מראש היה ברור לי שהוראה אינה ייעודי בחיים, אלא התיאטרון והכתיבה. שנות ההוראה נתנו לי השראה לחלק מספרי הנוער שכתבתי בהמשך".



באולמות מלאים, בין היתר עם ערב 'רחל המשוררת' שמבחינתה לפחות זה תענוג גדול, וכנראה גם מבחינת הקהל. אם לא די לה בכל אלה הרי שלפני כארבע שנים כתבה מחזה 'רובינא מתחת לאיפור' העוסק בדמותה של השחקנית שנחשבה שנים לגברת הראשונה של התיאטרון - חנה רובינא. במחזה שהועלה במשך תקופה, שיחקה עתיר-מקמל עצמה ולצידה הגר דנון, כשמשולבים בו קטעי וידאו מחייה של רובינא. במקביל היא לוקחת חלק במופעים ספרותיים-תיאטרליים בהם 'הדירת מעליית הגג' - שנכתב בעקבות ספרה 'יד אחות', ו'שולחן לארבע' המספר על רחל, לאה גולדברג ותל אביב של שנות ה-30.

מ נ ש ו א י ה , המאוסים יש לומר, לאלי מקמל, קצין משטרה בדרגת תת-ניצב, יש לנאוה שלושה ילדים שמבחינתה הם פאר היצירה שלה: הבכור תום,

מקפידה לבקרה" - מספרת נאוה - "נפגשנו לראשונה כשהעמידה את דירתה ברמת גן, למכירה בשל המעבר הצפוי לדיוור מוגן. ברגע שפתחה לנו את הדלת נעתקה נשימתי: היא היתה שתי טיפות מים סבתא שלי שכל כך אהבתי. כשנכנסתי לחדר הספרים שלה נדהמתי - זה כאילו הועתק אחד לאחד מחדר הספרים של סבתי! מאז נקשרו נפשותינו. היא אשת ספר אמיתית והקשר איתה חשוב לי".

את שנות בית הספר היסודי עשתה דווקא בבני ברק, כיון שגרה בשכונה הצמודה לבני ברק ונשלחה לשם. בתיכון, למרות שהיתה רשומה ל'אוהל שם', הקרוב יותר למקום מגוריה דאז, התעקשה ללמוד ב'בליך' שברמת חן, בדיוק בקצה השני של העיר. "עד הרגע האחרון לא ידעתי אם בכלל אתקבל כי לא היה מקום. ממש ברגע האחרון הודיעו לי שאוכל ללמוד ב'בליך'" - היא נזכרת - "את בעלי, אלי מקמל, הכרתי בכיתה החדשה אליה שובצתי. בערך מגיל 16 הפכנו לזוג ובגיל 22 נישאנו".

במקביל ללמודים בתיכון היתה פעילה, תחילה כחניכה ובהמשך כמדריכה, בצופי רמת גן ולאחר בחינות הבגרות התגייסה לצבא ושירתה כקצינת מיון בתל השומר. ההמשך הטבעי היה למודי ספרות וקולנוע באוניברסיטת תל אביב. "דווקא רציתי





שיצא ב-2017 עניינו בסיפור חייה העגום שלא לומר האומלל במיוחד, של רחל המשוררת, השזור בסיפוריהן של נשים החיות כיום, בשנות האלפיים.

"הכתיבה למבוגרים היא כמו ערוץ אחד במוח שממנו את יוצרת. היא מלווה

בולט מאד בגבעתיים, שיש בה את האוירה של פעם. יש בה משהו מהלב, לא מהונדס. ואוירה דומה אני מוצאת גם בפרס חנה-כרכור וגני תקווה, ונוכחתי שלספרניות יש משקל רב בנושא הזה. יש בהן ספרניות יצירתיות ברמה שלא תיאמן ואני רואה, שוב ושוב, את השפעתן המבורכת."

### "הנערה במרפסת ממול"

הכתיבה למבוגרים הגיעה אחרי הרבה שנים, כשכבר הייתה דמות ספרותית מוכרת בקרב ילדים ונוער. הספר הראשון, 'אות מאבשלום', שיצא ב-2009, עוסק בחייו של אבשלום פינברג, ממיסדי ומנהיגי מחתרת ניל"י שפעלה בימי השלטון הטורקי בארץ ישראל. ספר זה עבר דרך מרשימה ביותר שכן הצליח לקבל את 'ספר הזהב', על מכירת 20 אלף עותקים, את 'ספר הפלטינה' על מכירת 40 אלף עותקים, ולבסוף את 'ספר היהלום' על מכירת 100,000 ספרים - הישג נכבד לכל הדעות ובכל קנה מידה.

ספרה השני למבוגרים, "הנערה במרפסת ממול" יצא ב-2011 והוא נע לסירוגין בין שנות האלפיים לקיץ 1911, 8 שנים אחרי פרעות קישינב, אותן חוו הגיבורים על בשרם (וגם דמותו של המשורר ביאליק מצויה שם). זהו סיפור על הזדמנות שהוחמצה, אהבה שאיחרה את המועד ואנשים שלא ידעו לסלוח - כשהכל מתרחש בשני בתים בתל אביב.

ספרה השלישי למבוגרים 'יד אחות'

מרגע שעזבה את בליך היא לא הפסיקה לכתוב ויצאו בזה אחר זה 19 ספרי ילדים מצליחים.

שניים מתשעה עשר ספרי הילדים והנוער שלה, עוסקים בשואה: 'העדי של עדי' ו'הילד שעמד בחלון' - והם פופולאריים במיוחד, בקרב הילדים, כמו גם יתר ספריה לגילאים האלה. "לילדים צריך לזכור לפעמים דווקא מה לא לחשוף, למשל בנושא השואה, וזאת כדי שהילד ימשיך לקרוא באותו נושא, גם אחרי שיסיים את הספר שלי, מבלי שהנושא יפחיד או ילחיץ אותו" - היא מסבירה - "אני גם מקפידה על משלב לשוני מקפידה שלא תהיה שפה גבוהה מידי, שתהיה נגישה ומובנת. אני רוצה שילד יעבור חווית קריאה מהנה. שיחווה דברים כמו שאני חוויתי בילדותי בעת קריאת ספרים."

## פפ

**אני גם מקפידה על משלב לשוני. מקפידה שלא תהיה שפה גבוהה מידי ומצד שני שתהיה נגישה ומובנת. אני רוצה שילד יעבור חווית קריאה מהנה. שיחווה דברים כמו שאני חוויתי בילדותי בעת קריאת ספרים"**

לדבריה, כמי שנפגשת אינספור פעמים בשנה עם ילדים ברחבי הארץ, חילוניים ודתיים, בתוך תחומי הקו הירוק ומעבר לו - ילדים קוראים ועוד איך! "מי שמוציא את דיבת הילדים של היום רעה - עושה עוול גדול" - אומרת נאוה מקמל-עטיר - "ילדים מעזים לשאול כל מיני דברים שמעסיקים אותם. באחד המפגשים אמר לי ילד בכיתה ג' או ד': 'את בכלל לא נראית לי אשת שואה - את בטוחה שאת כותבת את הספר 'העדי של עדי'? אמרתי לו שבדקתי, והתשובה כן". הילדים כיום, כמו פעם, רעבים למידע. הם סקרנים. בתי ספר רבים עושים עבודה נפלאה של 'אהבת הקריאה' וזה מרחיב את הלב. יותר ויותר בתי ספר פותחים את הבוקר ב-15 דקות 'קריאת בוקר' מתוך ספר. זה דבר נפלא. ויש תחרויות כתיבה, ויש עיתוני בית ספר. זה

## פפ

**כמי שנפגשת אינספור פעמים בשנה, עם ילדים ברחבי הארץ [...] - ילדים קוראים ועוד איך! מי שמוציא את דיבת הילדים של היום רעה - עושה עוול גדול [...] הילדים כיום, כמו פעם, רעבים למידע. הם סקרנים..."**

תמיד בתחקיר מאד ארוך ומעמיק. אני מקפידה מאד למצוא את הקול שלי בתוך קולו או קולה של הגבורה. כל ספר כזה הוא תהליך הגזול ממני הרבה מאד זמן והרבה כוחות נפש וויתורים" - מסבירה נאוה את תהליך הכתיבה.





היא נוברת לעומק, לאורך ולרוחב, בכל דמות שעליה היא מחליטה לכתוב, ולכן אולי ברור לה שאם לא היתה סופרת כנראה שהיתה הסטוריונית, "כי אני ממש נהנית מהנבירה הזו" – היא מסכמת.

כששואלים אותה איך בעלה מתייחס לכתיבתה, במיוחד זו למבוגרים המצריכה כאמור תחקירים וסיורי שטח, היא מסבירה בחיוך שמדובר בעצם בשילוב נהדר, שכן לדבריה אלי מקמל הוא איש ספר אמיתי, איש המילה הכתובה, שמתמצא בתחומים רבים. "הוא הראשון שקורא את ספרי והוא היחידי שמותר לו להגיד לי עליהם דברים רעים. התובנות שלו מבריקות ולעתים משנות דברים. הוא איש חכם הרואה דברים קטנים ומעמיד דברים על דיוקם. הוא למשל זה שנתן לספר 'אות מאבשלום' את שמו" היא מספרת – "אלי הוא שותף מלא שלי בכל מסע כתיבה שאני עוברת, לפני 4 שנים ביום הולדתו, נסענו לצימר בצפון. סחבתי אותו לטבריה לבית הקברות, ולצפת למקום שבו היה פעם בית החולים לחולי ריאה, הכל לתחקיר שעשיתי על רחל המשוררת לספר 'יד אחות'. אלי אמר לי שיום הולדת כזה עוד לא היה לו".